

**Juhtkomisjoni kuuluvate organisatsioonide tagasiside
õiglase ülemineku kavale seisuga 11.05.2022**

Ettepanekud / märkused õiglase ülemineku kava kohta:

Ettepanek	RAM kommentaarid ettepanekute arvestamise kohta	Märke arvestamise kohta
Kultuuriministeerium		
<ul style="list-style-type: none"> • Lk 5. Kus on juttu Ida-Virumaa andmetest. Välja on toodud keel. Võiks täpsustada, millistele andmetele siin tuginetakse. Samuti võiks tuua sisse usalduse riigi ning riigipoolsete algatuste vastu. Ida-Viru väljakutse on see, et KOVide vastu on usaldus madalaim kogu Eestis ning see mõjutab väga palju kohalikku eluolu. • LK 8. „Sotsiaalne mõju“ alla: „Arvestades sellega, et kvalifitseeritud sotsiaal- ja tervisetöötajate meelitamine piirkonda on ajalooliselt olnud keeruline, paneb üleminek kliimaneutraalsusele kohaliku sotsiaal- ja tervisteenuste võrgustiku veelgi suurema pinge alla“ täiendada lausega: „Samuti on keeruline piirkonda tuua eesti emakeelega spetsialiste, kelle jaoks pole piisavalt eestikeelset kultuuri – ja huvitegevust, mis vähendab piirkonnas järkjärguliselt eestlust ja Eesti kultuuriruumi.“ • LK 9. „Lisaks tuleb toetada sektoreid, mis mitmekesistaksid Ida-Virumaa majandust ja edendaksid selle mainet: turism, ehitus, tervishoid ja sotsiaaltöö, loomemajandus, sh filmitööstus, mis on piirkonnas juba olemas ja mis saab ainulaadse eelisena kasutada tegevuse lõpetanud kaevandus- ja tööstuspaiku.“ – tuleks paremini selgitada antud lause mõtet. • LK 9. Täiendada lauset: „Kõik see tagab elanikele mitmesugused töötamisvõimalused, meelitab ligi erinevaid talente, parandab piirkonna atraktiivsust ja ühise eestikeelse kultuuriruumi jätkumist ja kindlustab selle majanduse tuleviku.“ • LK 11. „Seetõttu tuleb lisaks pk-sektori töötajate ümberprofileerimisele välja töötada ulatuslikum koolituspakumine, mis oleks tihedalt seotud võimalike kasvuvaldkondadega, pakuks õpilastele põhjalikke keele-, rohe-, digi- ja ettevõtlusoskusi ning suurendaks entusiasmi nende rolli suhtes oma kodupiirkonna ümberkujundamisel.“ Täiendada lausega: „On oluline, et kohalikesse ülikoolidesse nagu TalTechi Virumaa kolledž tekivad erialad, kus kohalikud talendid välja kasvavad ja piirkondlikud inimesed ise pööret läbi viivad ja ette valmistavad.“ • LK 11. „Ida-Virumaa kohalik kogukond ei ole veel täielikult taastunud identiteedikriisist ja emotsionaalsest traumast, mis järgnes nõukogude aja tööstuse kokkuvarisemisele umbes kolmkümmend aastat tagasi.“ Tuua juurde usaldamatus riigi algatuste suhtes sisse, nt Integratsioonimonitooringu või erinevate Riigikantselei uuringute näitel. • LK 11. Lause „Seda saab kõige paremini saavutada kogukonnapõhiste rohujuuresandide algatuste toetamise abil, mis tõstavad esile kohalikku tööstuspärandit ja -identiteeti ning soodustavad inimeste individuaalset tegutsemist.“ Asendada: „Seda saab kõige paremini saavutada kogukonnapõhiste rohujuuresandide algatuste toetamise abil, mis tõstavad esile kohalikku tööstuspärandit ja -identiteeti ning soodustavad inimeste koostegemist ja – ettevõtmist tegutsemist.“ • LK 13. Teiste arengudokumentide puhul tuua välja ka Sidus Eesti 2030 arengukava, mis mõjutab Ida-Virumaad väga palju. Mõistame, et soov ei ole kõiki arengukavasid üles loetleda, kuid selle maakonna mõõttmes on antud arengukava väga oluline. • LK 15. Võiks välja tuua nende ettepanekute puhul ka võimalike töökohtade arvu, kuna eelnevalt seda teemat põhjalikult käsitleti. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kava peatükki 2.2 on lisatud lõik: „See omakorda mõjutab negatiivselt usaldust riigi ja Euroopa liidu algatuste vastu.“ • Kava teksti on lisatud lõik: „Keeruline on piirkonda tuua ka noori eesti emakeelega spetsialiste, kuna kohaliku keelekeskkonnaga harjumine nõuab neilt reeglina suurt pingutust.“ • Lõigu sõnastus kohendatud. • Kava teksti on lisatud lõik: „...ja kultuuriruumi jätkusuutlikkust ning...“ • Eelnev lause on samaväärse sisuga. Tähepunktide arvu piirangu tõttu on otstarbekas teksti hoida võimalikult lühikesena. • Kava teksti on lisatud lõik: „See omakorda mõjutab negatiivselt usaldust riigi ja Euroopa liidu algatuste vastu.“ • Lõigu sõnastus kohendatud. • ÖÜF puhul on tegu konkreetset kliimaneutraalsusele üleminekust tulenevate mõjude leevendamiseks mõeldud mehhanismiga. Sidus Eesti 2030 ei ole antud dokumendis asjakohane. • Loetletud projektiideede realiseerimise tulemusena võimalike loodavate töökohtade arv on välja toodud kava liides B. 	<p>Arvestatud sisuliselt.</p> <p>Arvestatud.</p> <p>Arvestatud.</p> <p>Arvestatud.</p> <p>Arvestatud sisuliselt.</p> <p>Arvestatud.</p> <p>Arvestatud.</p> <p>Mitte arvestatud.</p> <p>Arvestatud sisuliselt.</p>

<ul style="list-style-type: none"> LK 21. Ida-Viru ettevõtluse teadmusmahukuse kasvatamise toetus. Seal all on uue kompetentsikeskuse loomine. Kas seda rolli ei võiks kanda TTÜ Kolledž, miks on vaja luua eraldi üksus selleks? See arutelu toimus ka komisjonis ning jäi lahtiseks ka seal. Indikaatorid: Indikaatoreid võiks täiendada kahe näitajaga: - Tulemusnäitaja, mis on indikaatoriks piirkondlike algatuste toetuse puhul. - Rohepöördega seonduvate erialadel õppivate või õppima asuvate kohalike inimeste arv. 	<ul style="list-style-type: none"> Lõigu sõnastus on täpsustatud HTMiga ja uuendatud vastavalt. Kõik indikaatorid ei pea olema kavas eraldi välja toodud. Piirkondlike algatuste toetuse puhul kasutame meetme efektiivsuse määramiseks siseriiklikult meetme nimekirjas kokkulepitud indikaatoreid. Ettepanek indikaatori „rohepöördega seonduvate erialadel õppivate või õppima asuvate kohalike inimeste arv“ lisamise kohta oli edastatud HTMile kaalumiseks. HTM ei pidanud mõistlikuks eraldi sellise indikaatori kehtestamist, kuna rohepöördega seotud oskused on kujunemas läbivaks teemaks kõigis õppekavades. Nt, eraldi on kavandamisel tegevused Taaste- ja vastupidavusraha reformi „Ettevõtete rohepööre“ investeeringu 1 „Roheoskused ettevõtete rohepöörde toetamiseks“ elluviimiseks. 	<p>Arvestatud.</p> <p>Selgitatud / mitte arvestatud.</p>
<h3>Haridus- ja Teadusministeerium</h3>		
<ul style="list-style-type: none"> Uuendada ÕÜF TA meetme HTM-poolse osa kirjeldust järgnevalt: „tõsta Ida-Virumaal tegutsevate haridus- ja teadusasutuste võimekust pakkuda piirkonna ettevõtlusele vajalikke teadmusteenuiseid ja tõhustada teadusasutuste, kõrgkoolide ja ettevõtete koostööd Ida-Virumaal. Tegevuse tulemusena kasvab teadus- ja arendustegevusega tegelevate ettevõtete arv Ida-Virumaal, suureneb piirkonna teadus- ja kõrgharidusasutuste koostöö ettevõtete, paraneb piirkonna ettevõtete ligipääs tehnoloogiaalasele teavitamisele ja nõustamisele, arendatakse laboriteenuseid ja piirkonnas tegutsevate ettevõtete ja asutuste ühishuvidest kantud teadus- ja arendustegevust. Tegevusi rahastatakse programmipõhiselt teadusasutuste ja kõrgkoolide konsortsiumi ühise tegevuskava kaudu.“ 	<ul style="list-style-type: none"> Lõigu sõnastus on uuendatud. 	<p>Arvestatud.</p>
<h3>PWP Liit</h3>		
<ul style="list-style-type: none"> "2040. aastaks lõpetab ettevõtte ka fossiilkütuste tootmist ning edaspidi toodab, lisaks taastuvelektreile, keemiatoornaineid plastjätmetest ja vanadest rehvidest, sh hetkel rajatavas keemiatehases." (lk. 5, lg 1.1 punkt 4) 1. Kuigi ÕÜ eesmärgiks on ka pk kasutamise vähenemine ja edasine pk kaevandamise lõppemine, Eesti Energia planeerib avada 4 uut kaevandust (link, vene keeles). 2. Kuna need on pikkajalised projektid (kasutamise aega mõttes), ei ole selge kas need kaevandused tasuvad end ära või on see riigile otsene kahju tulevikus. 3. 2040 aastaks siis peab Narva karjääris asuv uus kaevandus (kui hakkab töötada juba 2026 aastal) töötada juba 24 aastat. Milline on tasuvusaeg? Võrdluseks, Eesti kaevandus töötab juba umbes 57 aastat. 4. Milline on uute kaevanduste kavandatud kasutusperiood enne ammendumist? 5. Plaanis on vähendada pk kaevandamist 2040. aastaks, ja siis kas kolme uue kaevanduse avamine (ehkki EE ja VKG koostöös kahel neist) aitab selle plaanile? Eriti Euroopa Komisjoni küsimusi Enefitide kohta arvestades. 6. Milline on kaevanduste sulgemisega kaasnev kahju (keskkonna seisukohalt)? "Ühel meetmel, millel tuvastati võimalik kahjulik mõju, on põlevkivi kasutamise lõpetamine kaugküttes ning selle asendamine taastuvenergiaga (suures osas biomassil põhinev). Kuigi 	<ul style="list-style-type: none"> Kaevandusload: 1. Menetluses olevate kaevanduslubade staatus Lubade välja andmine sõltub Keskkonnamõju hindamise (KMH) protsessist; kui aruanded on vastavaks tunnistatud, liigutakse edasi loa menetlusega. Uutele mäeeraldistele taotletavad load on hetkel kõik KMH protsessis ja kuni KMH aruande vastuvõtmiseni on loa menetlused peatunud. Täpsemalt: <ul style="list-style-type: none"> Uus-Kiviõli kaevanduste load (Enefit Power, VKG Kaevandused OÜ) kehtivad kuni 2049.a, kuid loa muudatus on hetkel KMH-s; Estonia II (Enefit Power) ja Oandu (Enefit Power ja VKG Kaevandused OÜ koostöös) load ning Sirgala karjääri loa muutmine (Enefit Power, Narva allmaakaevandus) on samuti KMH-s; Seli ja Sonda (VKG Kaevandused OÜ) ning Sonda II (Kiviõli Keemiatööstuse OÜ) mäeeraldise lubade osas aktiivset tegevust ei ole viimastel aastatel toimunud. 2. Ammendumise aeg Maapõueseadus lubab anda kaevandamisluba kuni 30 aastaks, mis tähendab, et eeldatavasti selle aja jooksul ammendub mäeeraldisel 	<p>Selgitatud.</p>

fossiilkütustest võõrandumisel võivad olla potentsiaalsed hüved tarneahelale kogu selliste projektide elutsükli jooksul, on teada, et mitte igasugune biomass ei toeta keskkonna- ja kliimaeesmärke. Programmi raames saab kasutada vaid RED II printsiibile vastavat biomassi." - (lk. 14, "Tegevuste vastavus DNSH printsiibile")

1. Kui palju on biomass kasvuhoonegaaside heitkoguste poolest tegelikult rohelisem?
2. Ja millised on selle allikad? (Biomassi ostmine teistes riikides või Eestis? Metsade hävitamine või midagi muud?)
3. Põlemiskambri lähevad ka raietest saadud jäägid - oksad jne. Kas sellest on piisavalt?
4. Kui kasutame oma metsad - siis on vaja neid raiuda. Kas raieid töödeldakse piisavalt (uute metsade istutamine ja kasvatamine)?
5. Ma võin eksida, aga mulle tundub et praegu on need meetmed üsna kaugel vajalikust kogust.
6. Ja mitu aastat siis võtab metsade taastamine?

• Uued töökohad (lk. 15)

1. Küsimus on selles, kui kasulikud on need uued töökohad Ida-Viru elanikele. Mõned ettevõtjad (nt. Aquaphor) toovad sageli töötajaid välismaalt (Venemaa) ja eelitavad neid kohalikele, mis oli nii ka enne hiljutisi maailmasündmusi.
2. Teisisõnu, kui aktuaalsed need uued töökohad nimelt maakonna elanikele, pärast seda riigi elanikele ja ainult siis inimestele välismaalt?
3. Või eesmärk on uue töökoha luua ja selle pealt maksu maksta, aga kes (ja kust) siin töötab on hoopis teine asi?

• Ettepanek tavaliste elanikke poolt: kuna ÖÜ puudutab kõiki maakonna elanikke, oleks hea luua veebiplatvorm (veebileht), mis oleks täielikult pühendatud ülemineku põhjuste ja kõigi etappide väljatoomisele.

• Selleks, et inimesi protsessi kaasata, on väga oluline teha protsess maksimaalselt kättesaadavaks ja läbipaistvaks. Samuti võiks sinna lisada teavet erinevate ümberõppekursuste ja järgmiste sammude kohta, mida kohalikud elanikud ja organisatsioonid võiksid lihtsam leida ja siis sotsiaalmeedias edasi jagada. Võimalus kommentaare jätta ja esitada küsimusi aitaks paljusid protsessi kaasata.

olev maavara varu. Load taotletaksegi üldjuhul maksimaalselt lubatud aja peale (loa andmise aeg +30 a). Arvestada tuleb ka seda, et ala korrastamiseks kulub ka aeg ja seega ei kaevandata viimastel kehtivuse aastatel, vaid korrastatakse sel ajal. Lähtuvalt VV koalitsioonilepingust tuleks loa kehtivusaja lühendamise küsimust arutada kaasates erinevad osapooled ja käsitleda erinevaid aspekte.

3. Kahju riigile

Kui reaalselt kaevandamist ei ole toimunud, siis on seni see ettevõttele projekti taotlemise ja ettevalmistustööde kulu ja riigile menetluse kulu ning seni keskkonnakahju ei ole.

4. Tasuvusaeg

Kaevanduse tasuvusaega ei saa ühtselt ja konkreetselt öelda, kuna see sõltub tehtavate investeeringute suuruselt, kaevandamise kuludest (sh kaevandamise mahtudest) ja saadavast tulust. Investeeringute suurus sõltub laiemalt valitud kaevandamise tehnoloogiast ja kaevandamise kuludest sh keskkonnanõuetest (keskkonnatasud), kütuse ja elektri hindadest, tööjõukuludest jne. Tulude pool aga toodete hinnast. Konkreetset tasuvusaega on seega keeruline öelda.

5. Kaevanduste sulgemine

Kaevanduse sulgemine tähendab ennekõike veerežiimi muutust – seni kuivendatud aladel taastub põhjaveetase sellele tasemele, kui oli enne kaevandamist. Mõned alad liigniiskuvad, kuna maapind on mõnevõrra alanenud. Vee kvaliteedis on peale ala taastumist täheldatud muutuseid, ennekõike sulfaatide suurenenud sisalduse osas. Altkaevandatud aladele ehitamine vajab geotehnilist hinnangut, kuidas ja kuhu saab ehitisi rajada. Karjäärialadel on muutunud maastik (nt tekivad järved), kuid õige ala korrastamisega saab taastada looduslikkuse aga ka muul otstarbel kasutamise (taastuvenergia parkide rajamise huvi on sagenenud).

• **Biomass**

Rakenduskaava DNSH („ei kahjusta oluliselt“) analüüsis on toodud välja, et biomassi kasutamisel on rõhk jätkusuutlikumal biomassil, millel on väiksem mõju elurikkusele ja kliimale. Lisaks on täpsustatud, et enamik kütteks kasutatavast põlevkivi asendavast biomassist on pärit jäätmetest saadavast kütusest. See ei hõlma tingimata raiejäätmeid, vaid ka muid puidujäätmeid, mis vastavad biomassi mõistele ja mis ei tohi sisaldada täiendavaid saasteaineid. Meetme kirjelduses on toodud lisaks biomassile välja ka muud taastuvad energiaallikad, nagu nt biogaas vms lahendused. Meetme toetuse andmise tingimused peavad seadma kriteeriumid, mis välistavad olulise kahju tekke keskkonnanäesmärkidele (sh kliima, elurikkus, saaste). Sõltuvalt meetme ülesehitusest võib olla vajalik ka toetust taotleva projekti puhul läbi viia ka eraldi DNSH hindamine ehk siis tuleb analüüsida võimalikke keskkonnamõjusid ja nende leevendamise võimalusi lähtuvalt konkreetsest tehnilisest lahendusest. Kui tegemist on taristu investeeringuga, siis on vajalik tagada ka kliimakindlus, mille jaoks

Selgitatud.

	<p>on Euroopa Komisjon töötanud välja vastava meetodika. Meetme tasandi DNSH analüüsil on praeguse info põhjal järeldatud, et hinnangulist olulist kahjulikku mõju ei teki, kui võetakse arvesse analüüsis toodud kõrvaltingimusi ja nende rakendamist (viide RED II säästlikkuse printsiibile vastava biomassi kasutusele).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Töökohad Lisaks töökohtade loomisele suunatud meetmetele (suurinvesteeringu toetus, VKE toetus, jm) on ÕÜ kavaga ettenähtud tööle asumise ja ümberprofileerimise toetus põlevkivisektori töötajatele ning laiemal koostöökavade tekitamine kutse- ja kõrghariduse tasemel. Seega, piirkonna töötajatele luuakse võimalust enesetäiendamiseks ja pakutakse abi ka piirkonnas loodavatele uutele töökohtadele kandideerimisel. Samas, peab silmas pidama seda, et tööturg on nagu iga teine turg ning Euroopas on inimeste liikumine vaba. Seega, jõuga ei saa piirkonna töötajatele töökohti garanteerida, kui nad ise ei pinguta, et nendele kandideerida. • Kommunikatsioon ja kaasamine ÕÜ jaoks on kavas luua eraldi mitme-keelne veebileht, millel oleks kättesaadav detailne info nii ÕÜ üldise loogika, kui iga individuaalse meetme kohta. Samuti, kavas on jätkata kaasamisürituste, sh seminaride, infotundide jms läbiviimist, et võimalikult laialt informeerida Ida-Viru elanikkonda ÕÜ raames avanevatest võimalustest. 	<p>Arvestatud sisuliselt.</p> <p>Arvestatud.</p>
<p>Eesti Roheline Liikumine</p>		
<p>Täname EKO nimel järjekordse äärmiselt sisuka ja informatiivse koosoleku eest! On suur rõõm kuulda, et dialoog Euroopa Komisjoniga on vahepeal edenenu ning et protsessiga on lootust jõudsalt edasi liikuda. Meil on jätkuvalt suur heameel näha, et ÕÜ kava ei sisalda otseseid investeeringuid fossiilkütustesse ning on võtnud oma põhifookuseks majanduse mitmekesistamise ja inimestepõhise lähenemisviisi, seda nii piirkondlike algatuste kui ka VKEde toetamise näol. Oleme oma kavaga eeskujuks paljudele Euroopa riikidele ning loodame, et saame jätkata teerajajana terve õiglase ülemineku perioodi vältel ja pärast seda. Allpool meie märkused.</p> <p>1. Seos Roheplaaniga</p> <p>Soovitame võimalike kasvuvaldkondade peatükki (lk 9) lisada äriplaani kõrvale viite ka roheplaanile. Näiteks välja tuua, et maakonna roheplaani toob välja olulise tegevusena Ida-Virumaale uue loo kujundamise, milleks on roheplaanis toodud palju konkreetseid tegevusi, kuid tähtis on ka uue loo kommunikeerimine maakonna sees ja väljaspool.</p> <p>2. DNSH põhimõte</p> <p>On postitiivne, et uuendatud kavas on tugevamalt sisse põimitud DNSH põhimõttest kinnipidamise kohustus. EKO seisukohast on iseäranis oluline silmas pidada, et mainitud printsiip ei jääks üksnes paberile, vaid rakenduks ka reaalsuses - eriti kuna tegemist on põhimõtte esmakordse täideviimisega.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Roheplaani on välja toodud kava peatükis 2.3. • Kaugkütte lahtisidumine põlevkivist ei tähenda iseenesest vaid biomassi kasutust ja seda on toodud välja ka DNSH analüüsis, lisaks ei tähenda biomass vaid ka puidujäätmeid, mis tekivad raiete tulemusena. Puidujäätmed on oluliselt laiem jäätme-grupp (nt RED II kohane definitsioon on: põllumajandusest (kaasa arvatud taimsed ja loomsed 	<p>Arvestatud sisuliselt.</p> <p>Selgitatud.</p>

<p>Keskkonnaühenduste vaatest on DNSH analüüs tarbetu, kui see ei suuda ära hoida elusloodust otseselt kahjustavaid investeeringuid. Hetkel tekitab suurimat muret DNSH analüüsi liigne optimistlikkus kaugkütte meetme puhul, kuna DNSH printsiibis soovitatud RED II kriteeriumid on puidukasutuse suhtes nõrgad. Eesti kontekstis on eriti suur probleem, et RED II ei käsitle raiete mõju LULUCFi eesmärkide täitmisele. Täna on Eesti LULUCFi sektorist saanud KHG heite tekitaja ning eesmärkide täitmiseks on vältimatu raiete vähendamine (https://envir.ee/media/1034/download). Seetõttu on eriti oluline puiduvarumise mõjude põhjalik hindamine, mida aga DNSH printsiip ei nõua.</p> <p>Samal põhjusel tekitab muret ÖÜ vahendites planeeritav potentsiaalne suurinvesteeringuna toetatav biotoodete tehas, mis võib oluliselt kahjustada keskkonna- ja kliimaeesmärkide saavutamist. Lävendkriteeriumina soovime hetkel parima olemasoleva variandina läheneda FSC märgise olemasolust puidukasutuses ning samuti toonitame põhjaliku kliimamõju ja puiduvarumise mõju hinnangu hädavajalikkust. VKG biotoodete tehase KMH väljatöötamise kavatsus ei käsitle puiduvarumise mõju ning kliimamõju kaugeltki piisavalt ning selle pinnalt ei ole omakorda võimalik teha adekvaatseid hinnanguid ÖÜ toetuste andmise kontekstis. Keskkonnaühenduste täpsemad selgitused leiab SIIT.</p> <p>3. ÖÜ kava seosed õlitehasega</p> <p>Toonitame õiglase ülemineku kava läbivat vajadust hoiduda toetamast projekte, mille lähte-eelduseks on toimiv õlitehas (keemiatööstuse põhikemikaalide, sh plastide ja ehituskemikaalide lähteainete tootmine otse põlevkivist; jäätmeplastide suunamine õlitehasesse). Mõistame, et ministriumite vaade ja Euroopa Komisjoni vaade õlitehase suunas lahknevad; toetame sel puhul viimase vaadet ning kannustame ka õiglase ülemineku kava hoiduma igasugustest seostest põlevkiviõliga. Kuna keemiatööstuse põhikemikaalide tootmise puhul on välja toodud, et “tootmine võib osaliselt asendada õli tootmist põlevkivist”, edastab see selge sõnumi, et nn “keemia” tehases on eeldatud valdavat tendentsi siiski õli suunal.</p> <p>Siinkohal ka lingvistiline täpsustus, mis tuleb kindlasti õigeks parandada: ÖÜ kavas on mainitud mitmel korral uut keemiatehast. See sõnastus on äärmiselt eksitav, kuna hetkel rajatakse õlitehast ning tulevikuplaanid keemiatehasest ei ole hetkel muud kui Eesti Energia visioon, mille täitmise kohta ei ole mingit praktilist kindlust. Selge ei ole, mida täpsemalt kavatsetakse, mis ajahetkel ja mis mahus oleks võimalik vanaplastil põhinevale tootmisele üle minna, kas selleks vajalik tehnoloogia on üldse olemas (meile teadaolevalt alles katsestaadiumis) jne. Keskkonnaamet menetleb hetkel õlitehase keskkonnakompleksluba ning on algatanud KMH õlitehase keskkonnamõjude hindamiseks. Enefit Power on esitanud kompleksloa taotluse õli tootmiseks põlevkivi baasil ja nad ei ole esitanud uut taotlust muul toorainel põhineva tootmistegevuse jaoks, näiteks keemiatehasele loa saamiseks. Seega ei ole kuidagi põhjendatud sõnastada uus õlitehas ümber keemiatehaseks, mis on ilma kehtivate komplekslubadeta sulaselge rohepesu.</p> <p>Kuna õlitehaste puhul on selgelt tegemist majanduslikult ebamõistliku ja keskkonna mõttes kahjuliku investeeringuga, rõhutame ühtlasi, et ehkki liigkitsast DNSH-analüüsist võivad õlitehasega seotud investeeringud tehniliselt läbi minna, ei ole suures pildis tegu keskkonda oluliselt mittekahjustavate otsustega. Õiglase ülemineku eelnõus leidub potentsiaalsete suurprojektide hulgas keskkonna, inimese ja majanduse vaatest oluliselt edasiviivamaid toetusvõimalusi (nt rohevesiniku tootmine ja lõppkasutamine gaasitaristust ja rasketranspordis ning päikese- ja tuuleparkide rajamine Ida-Virumaal), mis kiirendaksid terve Eesti rohepöoret ja aitaksid jõuda kindlamini kliimaeesmärkideni.</p>	<p>ained), metsamajandusest ja sellega seotud tööstusharudest, sealhulgas kalandusest ja vesiviljelusest pärit bioloogilise päritoluga toodete, jäätmete ja jääkide biolagunev fraktsioon ning jäätmete, sealhulgas bioloogilise päritoluga tööstus- ja olmejäätmete biolagunev fraktsioon.</p> <p>Puiduvarumise mõjude hindamise puhul tuleb esmalt vaadata, et millise keskkonnanäesmärgi võimaliku ohuga on see seotud (DNSH kontekstis võiks olla tegemist kliimaneutraalsuse saavutamise ning ka elurikkuse ja ökosüsteemide kaitse keskkonnanäesmärkidega). Taotleja ülesanne saab eelduslikult olema ka täiendava DNSH ja kliimakindluse analüüsi läbiviimine (kui valikukriteeriumid juba ei piiritle piisavalt kitsalt toetatavat tegevust, et välistada olulise kahju oht). Praegune meetodika, mille on Euroopa Komisjon välja töötanud ja soovitanud tungivalt kasutada, ei käsitle otseselt puiduvarumise mõju hindamist, kuid meetodika ei välista ka sellisel keskkonnanäesmärkidele võimalikku kahju tekkimise analüüsimist.</p> <p>Suurinvesteeringute meetme puhul ei tuvastanud esialgne DNSH analüüs olulise kahju riske keskkonnale, kuid meetme eelnõu välja töötamise käigus oleme leidnud, et tulenevalt meetme laiaast tegevusest ei ole võimalik meetme tasandil piisavalt detailselt hinnata võimalikku kahju ohtu ning taristu puhul on ühissätete määruse ((EL) 2021/1060) kohaselt vajalik tagada ka taristute kliimakindlus. Seega, suurinvesteeringute meetme puhul on põhjendatud teostada DNSH + kliimakindluse analüüsi igale taotlusele, ehk projekti-põhiselt. Toetuse andmise tingimuste (TAT) eelnõu on praegu MKM-i õigusosakonnas ja prognoositult peaks Eelnõude infosüsteemi (EIS) menetlusse minema mai keskel. Lisatud on eelnõus ka viited Euroopa Komisjoni tehnilistele suunistele ning rakendusüksuse täiendavad juhised, mis peaks kirjeldama protsessi läbiviimist ja mis avalikustatakse veebilehel toetusvooru avanemise ajaks.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Põlevkivi staatuse tõlgendamisel, oleme õiglase ülemineku planeerides läbivalt lähtunud kahest põhimõttest: <ol style="list-style-type: none"> 1. ÖÜ määrusega sätestatud fossiilsete kütuste välistus (mis laieneb ka fossiilkütuste tootmise kõrvalsaadustele); 2. Arusaam, et põlevkivi kui selline pole fossiilkütus, vaid maavara, ning fossiilkütuseks saab ta hetkel, kui seda antud otstarbel kasutatakse. <p>Lähtuvalt sellest, oleme ÖÜ kavast (sh kava liites B ja C toodud suurettevõtete võimalike projektiideede loetelust) eemaldanud kõik projektid, mis kasutavad põlevkivi kütusena (sh põlevkiviõliga ja selle tootmise optimeerimisega / kõrvalsaadustega seotud projektid), jättes alles vaid selliseid projektid, mis annavad võimaluse põlevkivisektori kompetentsi kasutada uute, fossiilkütustega mitteseonduvate majandustegevuste arendamiseks.</p>	<p>Selgitatud.</p>
--	--	--------------------

	<p>Kavas nimetatakse teha nii, nagu seda on Eesti Energia poolt ministeeriumile kommuniqueeritud. Tehase detailsem kirjeldus ning selle mõju nii kliimaneutraalsusele üleminekule Eestis, kui Ida-Virumaal avalduvatele sotsiaalmajanduslikele mõjudele on lisatud ÖÜ kavale ning on leitav liitest E. Rajatav keemiatehas ei saa toetust ÖÜF vahenditest.</p>	
<p>Eesti Keemiatööstuse Liit <i>(lisaks juhtkomisjoni koosseisu kuuluvale Eesti Keemiatööstuse Liidule, tagasisidet on eraldi esitanud kaks liidu liiget: Viru Keemia Grupp AS, Eesti Energia AS)</i></p>		
<p>Eelnõus esitatud Ida-Virumaa õiglase ülemineku (ÖÜM) territoriaalne kava ei võimalda täita selle põhilist eesmärki, milleks on Euroopa rohelisest kokkuleppes põhjustatud sotsiaalmajanduslike mõjude leevendamine ja tööhõive suurendamine. Samuti ei toeta nimetatud ÖÜM kava Ida-Virumaa majanduse ümberkujundamist kliimaneutraalsuse eesmärkide saavutamiseks.</p> <p>Praxise analüüsi kohaselt peaks kliimaneutraalsele majandusele ülemineku kontekstis olema esmatähtis nüüdisaegse töötleva tööstuse arendamine, kuid valdav osa meetmetest kas ei ole seotud otseselt töötleva tööstuse arendamisega või on suunatud pikem väikestele- ja mikroettevõtetele, kelle võimekus kõrgtehnoloogiasse investeerida on pigem limiteeritud.</p> <p>Eelnõus esitatud kavas puudub riskide hindamine. Ei ole hinnatud riske, mis on seotud CO2 hinnatõusuga ning mis võivad oluliselt kiiremini halvendada põlevkivisektori konkurentsivõimet ja Ida-Virumaa sotsiaalmajanduslikku olukorda. Samuti on jäetud tegemata eeltöö suurettevõtetele hindamiseks nende poolt esitatud projektide realistlikkust või ÖÜM sobivust nende projektide realiseerimiseks.</p> <p>Kava sisaldab mitmeid vasturääkivusi, millest näitena võib tuua (loetelu pole lõplik):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Põlevkivisektoris töötab otseselt 5000+ töötajat; uusi töökohti soovitakse luua 1135 • ÖÜM ja selles fikseeritud investeerimistoetuse summad ei võimalda luua kõrge lisandväärtusega töökohti. Näiteks biotoodete tootmine vajab 250 otsest uue kõrge lisandväärtusega töökohta loomiseks ca 800 milj eur väärtuses investeeringuid. Lisaks on ÖÜM meetmete põhiohk seatud VKE-de arendamiseks. Samas on selge, et VKE-de võimekus rakendada keerukaid ja kõrget lisandväärtust pakkuvaid tehnoloogiasid on piiratud. • Erasektori poolt ÖÜM toel piirkonda aastani 2029 investeeritav 168 milj ei ole kaugeltki piisav piirkonna majanduse ümberkujundamiseks. • Kuna ÖÜM raha peab olema kasutatud hiljemalt aastaks 2027, siis on arusaamatu seada erainvesteeringute piirkonda meelitamise ajaks 2029. Erainvesteeringud peaksid toimuma paralleelselt riigi toetusmeetmetega. • ÖÜM-iga peab olema tagatud, et selle meetmetest ei toetata investeeringuid puidu kasutamisse, mis vastuolus puidu kaskaadkasutuse põhimõttega. Toetada tuleks puidu kõrgema väärtustamisega seonduvaid projekte. <p>Ettepanek on kava sellisel kujul mitte kinnitada, kuna pakutud lahendused ei ole kooskõlas seatud eesmärkidega.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tegu on hinnanguga, konkreetne ettepanek puudub. • Ettevõttele ja tööhõive mitmekesistamisele on suunatud absoluutne enamus – 80% – ÖÜF vahenditest. VKEde toetamine on ÖÜF määruse fookuses, kuid suurettevõtted võivad kandideerida toetustele VKEdega samadel tingimustel, eeldusel, et nende projektiideed on kirjeldatud ÖÜ kavas. • ÖÜ kaval on kindel formaat, mis ei võimalda CO2 hinnatõusuga seonduvate riskide detailset hindamist. <p>2021. a suvel Eesti suurettevõtetele saadetud päringus ja selle lisades olid detailselt kirjeldatud, mis projektiideid on võimalik ÖÜF vahenditest toetada, millistel eeldatavatel tingimustel ja mis ajaraamis. Päringule on vastanud ka mitmed Eesti Keemiatööstuse Liidu liikmeks olevad ettevõtted ning praeguse seisuga on mitmed nende projektiideed, mis sobivad ÖÜM eeltingimustega, ÖÜ kavas kajastatud. Seega ei saa väita, et ettevõtetele ei ole kommuniqueeritud ÖÜF raamistikku ning plaanitavate meetmete põhimõttelisi tingimusi, või et Eesti Keemiatööstuse Liidu liikmed ei saanud võimalust oma projektiideid esitada.</p> <p>Siinkohal rõhutame, et ÖÜ kava sisaldab indikatiivset loetelu suurettevõtete projektiideedest. See loetelu ei taga nende projektiideede rahastust ning ideede realistlikkust hinnatakse detailselt hilisemas taotluste menetlemise faasis.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vasturääkivustest: <ul style="list-style-type: none"> ○ ÖÜF kava ajaraames on plaanis piirkonda luua täpselt samas suurusjärgus uusi töökohti, nagu on põlevkivisektori tuumikettevõtete plaanides neid kava rakendamise perioodil vähendada (vt ÖÜ kava ptk 2.1). ○ Juhime tähelepanu, et ÖÜ kava liites B toodud ideede seas on mitmeid efektiivsemaid (investeering loodud töökohta kohta) kõrgtehnoloogilist projektiideed, kui mainitud projekt. Seega, väide, et ÖÜF „ei võimalda luua kõrge lisandväärtusega töökohti“ ei ole põhjendatud. 	<p>Võetud teadmiseks.</p> <p>Selgitatud.</p> <p>Selgitatud.</p> <p>Selgitatud.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> ○ ÕÜF kavaga ei seata piiranguid erasektori poolt piirkonda investeeritavate vahendite mahule. Mõõdiku sihttaseme arvestamisel on EK kesksest metoodikast lähtuvalt aluseks võetud üksnes minimaalne omafinantseering ning projektide mittetoetatavad kulud. Mõõdikut kasutatakse üksnes kahe toetusmeetme investeringuprojektide puhul, see ei kajasta fondi rakendamise kogumõju. ○ Perioodi 2021-2027 vahendite kasutamise lõpptähtaeg on 2029 lõpus, seetõttu on ka tulemusnäitajate saavutamise tähtaeg 2029. ÕÜ fond on vaid üks toetusmehhanismidest, mis rakendub perioodil 2021 – 2029 Ida-Virumaa territooriumil. Erainvesteeringuid stimuleeritakse lisaks mitmetest RRF ja ERDF toetusmeetmetest. ○ Puidu väärindamisega seotud projektid ei ole välistatud, kui nad vastavad DNSH printsiibile ja läbivad kliimakindluse analüüsi. <ul style="list-style-type: none"> • ÕÜ kava väljatöötamine on toimunud u kahe aasta vältel, ning protsess toimus kohaliku kogukonna (sh kohalike ettevõtjate) põhjaliku kaasamisega. Võib kindlusega öelda, et maakond ootab ÕÜF meetmete rakendumist ja taotlusvoorude avanemist. Kava kinnitamata jätmine ei aita kaasa Ida-Virumaa üleminekule kliimaneutraalsele majandusele, jätab ÕÜF vahendid piirkonda toomata ning pärsib kohalike ettevõtete ja kogukonna arenguvõimalusi. <p>Juhime tähelepanu, et konkreetseid parandusettepanekuid ÕÜ kavasse Eesti Keemiatööstuse Liit ei ole pakkunud. Fikseerime Eesti Keemiatööstuse Liidu kui juhtkomisjoni liikme ettepaneku kava kinnitamata jätmise kohta ning teavitame sellest ka ühtekuuluvuspoliitika rakenduskava seirekomisjoni.</p> <p>Selgitame täiendavalt, et kava kinnitamata jätmise korral hilineb õiglase ülemineku fondi kasutuselevõtu algus ning suureneb risk, et Eesti ei suuda kõiki fondi vahendeid tähtaegselt ära kasutada. Kuna õiglase ülemineku kava on osa ühtekuuluvuspoliitika rakenduskavast, lükkuks edasi ka teiste fondide meetmete avamine. Arvestades senist ulatuslikku partnerite koostööd kava koostamisel ning meetmete ettevalmistamisel, ei ole perioodi 2021-2027 struktuuritoetuste käivitumise täiendav edasilükkamine põhjendatud.</p>	Selgitatud.
Keskkonnaministerium		
Mitmed ettepanekud teksti ja jooniste täiendamiseks, mh sõnastuse ja statistika täpsustus kava ptk 2.1 keskkonnamõju alapeatükis. Lisatud ka 2020 aasta inventuuri andmed.	Tekst ja joonised uuendatud.	Arvestatud.